



centrale
FOR CONTEMPORARY ART

DE OORZAAK DER DINGEN

*Collectie van het Centre national
des arts plastiques [FRANCE]*



Pedagogisch dossier
centrale / kids

De Oorzaak der Dingen

Collectie van het Centre national des arts plastiques Frankrijk 07 maart — 09 juni 2013



Sint-Katelijneplein 44 - 1000 Brussel
Info T. +32 (0)2 279 64 44 / 52 info@centrale-art.be
www.centrale-art.be



THALYS



LE SOIR



ART
BRUSSELS



INHOUD

VOORSTELLING VAN DE TENTOONSTELLING	3
SLEUTELS OM DE TENTOONSTELLING BETER TE BEGRIJPEN	5
>> Korte geschiedenis van de moderne kunst om de hedendaagse kunst beter te begrijpen	5
>> Belangrijke stromingen uit de 20ste eeuw die een invloed hebben gehad op de tentoongestelde kunstwerken	7
DIDACTISCHE ACTIVITEITEN IN HET KADER VAN DE TENTOONSTELLING <i>DE OORZAAK DER DINGEN</i>	11
>> De formules	11
>> De thema's van de workshops	12
DE CENTRALE OP MAAT	13
>> Praktische info	14
DE CENTRALE <i>for contemporary art</i>	15
>> Voorstelling	15
>> Programmatie	17



centrale
FOR CONTEMPORARY ART

Sint-Katelijneplein 44, 1000 Brussel
www.centrale-art.be · www.brussel.be

L'Origine des Choses

Collection du Centre national des arts plastiques

France

07 mars—09 juin 2013

De Oorzaak der Dingen

Collectie van het Centre national des arts plastiques

Frankrijk

07 maart—09 juni 2013

The Causes of Things

Collection of the Centre national des arts plastiques

France

March 7th—June 9th 2013



THALYS

LE SOIR

LA PREMIÈRE
Soyez curieux

MUSI^{Q3}



ART
BRUSSELS



Claudio ABATE / Saâdane AFIF / Robert BARRY / Robert BARTA / Eric BAUDART / Pierre BISMUTH / Olivier BLANCKART Michel BLAZY / Eric CAMERON / Étienne CHAMBAUD / CLAIRE FONTAINE / Peter COFFIN / Susan COLLIS / Édith DEKYNDT / documentation céline duval / Olivier DOLLINGER / Jimmie DURHAM / ERNEST T. / Patrick FAIGENBAUM / Ceal FLOYER / Aurélien FROMENT / Mario GARCÍA TORRES / Marie-Ange GUILLEMINOT / Graham GUSSIN / Raymond HAINS / Louise HERVÉ et Chloé MAILLET / Nathan HYLDEN / Emmanuelle LAINÉ / Louise LAWLER / Saverio LUCARIELLO / Vik MUNIZ / Bruce NAUMAN / Patrick NEU / Jorge Pedro NÚÑEZ / Roman ONDÁK / Florian & Michael QUISTREBERT / Maxime ROSSI / Denis SAVARY / Nicolas SCHÖFFER / Yann SÉRANDOUR / Alexandre SINGH / Julien TIBERI / Jean-Luc VERNA / We Are The Painters / Rémy ZAUGG

Voor deze thematentoonstelling ging de CENTRALE for contemporary art in zee met het Centre National des Arts Plastiques (CNAP, Frankrijk). Deze Franse instelling heeft als opdracht hedendaagse kunst te ondersteunen en te promoten. Onder meer door een prospectieve en qua omvang unieke collectie aan te leggen die vandaag meer dan 93.000 werken omvat.

Het parkoers toont een selectie van een zeventigtal stukken uit deze collectie die de oorsprong van de creatie bevragen, tonen of verbergen. De tentoonstelling heeft niet de ambitie deze thematiek volledig te belichten, wel integendeel. Ze wil ons veeleer aan het denken zetten en een aantal gedeeltelijke definitieën schetsen van wat het werk in kwestie precies inhoudt en wat ervan aan de basis ligt. Franse, Belgische en internationale kunstenaars ontmoeten en inspireren elkaar, in een compact, intens parkoers dat gehuld is in een waas van mysterie.

De titel van de tentoonstelling verwijst naar een vers van de Latijnse dichter VERGILIUS (70-19 v.C.): "Gelukkig hij die de oorsprong van de dingen kent". Dit vers komt uit de *Georgica*, een vier boeken tellende lofzang op het plattelandleven en de landbouw¹.

Net als elke zoektocht gaat de tentoonstelling uit van de vaststelling dat deze vraag naar de bron vandaag alomtegenwoordig is in de artistieke creatie. De kunstenaar is tegelijk onderzoeker, filosoof, archivaris, regisseur en wetenschapper. Hij put naar believen uit het uitgebreide repertoire aan vormen, ideeën en principes dat de kunstgeschiedenis is, van de avant-garde begin 20ste eeuw tot de specifieke kunststromingen uit de jaren 1960-70. Op die manier worden geometrische abstractie, conceptuele en minimale kunst vrijelijk herwerkt, getransformeerd en becommentarieerd.

De tentoonstelling is opgevat als een gestructureerd traject dat het creatieve proces belicht vanuit verschillende invalshoeken. Het parkoers is niet strikt afgebakend, maar kan toch opgesplitst worden in drie delen, waarvan de basisthema's samengevat worden door de volgende sleutelwoorden: regisseren / herspelen / om de tuin leiden / proces / toeval / verdwijning. Net als de gedachtestroom zijn de associaties vrij en treden de werken voortdurend met elkaar in dialoog. In de loop van het traject wordt het betoog voortdurend geactualiseerd door de unieke benaderingen ervan. Aan het eind van het parkoers wordt de "terugweg" benut als aanleiding voor allerlei nieuwe associaties die de toeschouwer uitnodigen om de tentoonstelling als het ware nog eens te doorlopen.

¹ "Gelukkig hij die het wezen van de dingen kan doorgronden! Gelukkig hij die de redeloze angst der stervelingen durft te overstijgen en niet bang is voor het onverbiddelijke Noodlot en het geluid van de vrekkelijke Acheron!" Vergilius, *Georgica*, Boek II, verzen 490-493.



Korte geschiedenis van de moderne kunst om de hedendaagse kunst beter te begrijpen

EERSTE STROMING: DE AVANT-GARDE IN EUROPA

In het Europa van de 19e eeuw wordt de kunst sterk aan regels onderworpen en ingedeeld volgens de categorieën van de Schone Kunsten (schilderkunst, beeldhouwkunst en architectuur). Denk hierbij bijvoorbeeld aan de hiërarchie tussen de verschillende vormen van schilderkunst. Bovenaan de ladder vinden we de religieuze, symbolische en historische schilderwerken, gevolgd door portretten en landschappen. Helemaal onderaan staan de stillevens. Elk jaar wordt een selectie van een beperkt aantal artiesten tentoongesteld in de salons, die als instellingen beslissen over de legitimiteit en waarde van hun werken. Stukje bij beetje kiezen de schilders echter hun eigen weg en kijken ze van die regels af. Zo plaatst Monet, met het **impressionisme**, zijn eigen subjectieve perceptie op het voorplan. Hij schildert wat hij ziet en gaat de werkelijkheid interpreteren in plaats van deze zo getrouw mogelijk weer te geven. Schilders vestigen hun aandacht op het dagelijkse leven en dwalen af van de opgelegde religieuze en historische thema's. Het **fauvisme** en **expressionisme** gaan zelfs zover dat zelfs de kleuren subjectief gebruikt worden. Realiteit moet plaats maken voor gevoelens en ervaringen van de kunstenaar.

De sociale spanningen en crisis van de Eerste Wereldoorlog drijven de kunstenaars ertoe om alles uit het verleden – letterlijk en figuurlijk – af te breken. Sociaal engagement is troef. De opkomst van het communisme in de Sovjet-Unie laat ruimte om de samenleving opnieuw te bedenken. Kunst wordt voor sommigen een manier om in opstand te komen, om hun eigen idealen na te streven of om de realiteit te ontvluchten. Kunstenaars gingen een bepalende rol spelen in de samenleving, met kunst als middel bij uitstek om het politieke landschap in de wereld te hertekenen, ieder volgens zijn eigen theorie en filosofie. Het is in die context dat de avant-garde ontstaat. Kleine groepjes kunstenaars verenigen zich rond één invloedrijke figuur met een bepaalde visie over kunst en de rol van de kunstenaar in de samenleving. Velen onder hen hebben een manifest, een soort intentieverklaring, geschreven.

Naast het subjectieve gebruik van kleur wordt ook de vorm van het kunstwerk ontleed. Het onderwerp wordt opzij geschoven. **Abstracte kunst**, die meer oproept dan wat het beschrijft, wordt de norm. Kleuren worden herleid tot hun primaire waarde en de vormen tot hun geometrische essentie. Lijnen spelen een vooraanstaande rol. Nieuwe materialen worden uit het dagelijkse leven geplukt en in het museum geplaatst en halen het beeldhouwwerk van zijn voetstuk. Voortaan staan de werken gewoon op de grond of hangen ze aan het plafond. Ze palmen de ruimte in en vloeien samen met het niets. Sommige kunstenaars maken zelfs gebruik van voorwerpen waar helemaal niets aan veranderd werd en noemen het net als Marcel Duchamp een 'readymade'.

De veranderingen treffen alle disciplines. De avant-gardisten willen via hun beeldhouwkunst, architectuur, design of ambachtelijke kunsten het leven van iedereen beïnvloeden. **Het Bauhaus**, een revolutionaire kunstschool die in 1919 in Weimar opgericht werd, geeft vorm aan al deze idealen. Het nadenken over de vorm gaat gepaard met een technische, functionele en filosofische aanpak van de kunst.

TWEEDE STROMING: MODERNISME IN DE VERENIGDE STATEN

Na de Tweede Wereldoorlog verschuift het artistieke epicentrum van Europa naar de Verenigde Staten en in New York vindt een tweede artistieke revolutie plaats. De samenleving is niet langer dezelfde. De massaproductie en massacultuur doen hun intrede: populaire cultuurelementen worden in de kunst opgenomen. Na alledaagse voorwerpen is het aan de mediabeelden om het culturele landschap te veroveren.

De moderne waarden die ontstaan in de eerste helft van de 20ste eeuw worden radicaler. Vormen worden strakker. Dit leidt uiteindelijk tot het **minimalisme** en de **conceptuele kunst**. De schilder- en beeldhouwkunst



nemen almaar grotere proporties aan en overweldigen de toeschouwer. Een nieuwe kunstvorm krijgt gestalte: de **installatie**. De tentoonstellingsruimte wordt ingepalmd, wordt gemodelleerd en de toeschouwer maakt deel uit van het werk. Er ontstaan nieuwe expressievormen en de bestaande kunstcategorieën barsten letterlijk uit hun voegen. De kunstenaars maken gebruik van de nieuwe media. Televisie, films, video's en kunstenaarsboeken gaan deel uitmaken van de kunstpraktijk. Verder treedt ook de kunstenaar zelf voor het voetlicht. Hij gebruikt zijn eigen lichaam als werkinstrument en tast zijn fysieke grenzen af. **Body art** en **performance** zien het daglicht. Deze kortstondige vorm van kunst moet aan de hand van foto's, video's of notities worden vastgelegd om het te kunnen tentoonstellen.

De kunst stelt ook de culturele mechanismen in vraag. Als antwoord op de institutionalisering van de kunst, ruilen verscheidene kunstenaars de musea en galerijen in voor de natuur. Zo ontstaat onder meer **Land art**, waarbij de kunstenaar in afgelegen gebieden wijzigingen aanbrengt aan het landschap. Dergelijke kunstvormen blijven enkel via het gemaakte bewijsmateriaal voortleven. Beetje bij beetje wordt kunst iets ontastbaars.

DERDE STROMING: NA MODERNISME KOMT POSTMODERNISME

Doorheen de jaren 60, 70 en 80 ondergaat de kunstwereld heel wat veranderingen. De genres (culturele hiërarchieën, kunst en realiteit) en de kunstgeschiedkundige categorieën (schilderkunst, beeldhouwkunst en architectuur) worden dooreen gehaald en de onderlinge grenzen vervagen. Het eclecticisme wordt de norm en nieuwe disciplines, die niet zomaar in één bepaalde klasse passen (cf. **performance**, **body art** of **land art**) doen hun intrede terwijl het avant-gardistische gedachtegoed tot in het extreme wordt uitgebuit. In zekere zin tekent de **conceptual art** het doodvonnis van de kunst. De kunstwereld stevent af op een impasse: als enkel het idee van belang is, dan heeft het kunstwerk geen enkele bestaansreden meer.

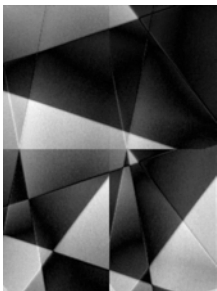
Terwijl de diversificatie binnen de kunstwereld blijft toenemen, nemen het voorwerp en de figuratieve kunst opnieuw een centrale plaats in in de artistieke probleemstelling. De term '**postmodernisme**' wordt naar voor gebracht, en er komt een einde aan het tijdperk van 'het nieuwe' dat door de avant-garde bepleit werd. Na een radicale breuk omarmt de kunstwereld opnieuw haar verleden. Op de grens tussen heden en verleden, populaire en elitaire cultuur, staan kunstwerken opnieuw model voor nieuwe werken, imitaties en allusies. De traditionele disciplines en technieken worden heruitgevonden en vanuit een andere invalshoek benaderd. Kunst wordt op een complexere manier onthaald en op verschillende niveaus ontleed.

DE OORZAAK DER DINGEN

De tentoonstelling **DE OORZAAK DER DINGEN** laat heel wat kunstenaars uit deze stroming aan het woord. In het eerste deel kruipt de kunstenaar om beurten in de huid van regisseur en in die van acteur. Hij put daarbij vrij uit het werk van zijn voorgangers, dat hij als uitgangspunt neemt voor nieuw onderzoek. Vandaar de vele referenties, expliciete citaten en adaptaties. Deze "toe-eigening" – van vormen, thema's en ideeën – gebeurt in de meeste gevallen via omzetting: van sculptuur in fotografie, van schilderkunst in performance, van theater in beeld. Op die manier wordt de bron in scène gezet en wordt ze de kern van een nieuw stuk. In het tweede deel van de tentoonstelling spelen de kunstenaars met een aantal modernistische principes, zoals de **readymade** van Marcel Duchamp, de elementaire reductie van vorm en kleur, **minimal art**, **conceptuele kunst**, **subversie** en **kritiek**. De werken verwijzen naar de 20ste-eeuwse avant-gardebewegingen en zijn meer dan alleen een spel van citaten. Het derde en laatste deel van de tentoonstelling bevraagt het artistieke creatieproces en benadrukt het experimentele karakter ervan. De twijfel en het toeval zijn centraal in de reflectie.



Belangrijke stromingen uit de 20e eeuw die een invloed hebben gehad op de tentoongestelde kunstwerken



Florian & Michaël Quistrebert
Untitled (Triangles), 2010
© Florian & Michaël Quistrebert/CNAP

KUBISME (1907-1914)

SPILFIGUUR Pablo Picasso

De zoektocht van Paul Cézanne mondt bij het begin van de 20e eeuw uit in het kubisme. Maar de stroming gaat nog verder: het kubisme breekt met elke vorm van perspectief en reliëf en de kubistische schilders halen uiteindelijk het hele volume naar eenzelfde voorgrond. Het voorwerp wordt opgedeeld, ontleeden weergegeven naargelang de perceptie van de realiteit. Contouren worden bouwstenen en bepalen de vorm, terwijl vaak slechts één kleur overheerst.



Michel Blazy
Chien dans le désert, 4 novembre 2008
© Michel Blazy/CNAP

ABSTRACTE KUNST (1911)

SPILFIGUUR Vassily Kandinsky

In 1911 schildert Vassily Kandinsky voor het eerst een volledig abstract werk op doek. Zonder onderwerp of object laat het werk de gevoelens, indrukken en herinneringen de vrije loop. Het doek wordt voor de schilder het medium bij uitstek om uiting te geven aan zijn subjectiviteit. De lijnen en kleuren, vrij van elke verwijzing naar de realiteit, nemen een cruciale plaats in.



Jorge Pedro Núñez
Todo lo que MAM me dio, 2010
Foto: © Pierre Antoine

DE READY-MADE (1914)

SPILFIGUUR Marcel Duchamp

In 1914 komt Duchamp met de eerste readymade voor de dag. Een eenvoudig voorwerp krijgt de status van kunstwerk. De kunstenaar geeft het voorwerp enkel een naam en plaatst er zijn handtekening op. Bijgevolg bestaat het kunstwerk enkel omdat het als dusdanig wordt bestempeld en niet omwille van zijn intrinsieke esthetische waarde. Deze benadering doet heel wat stof opwaaien in de kunstwereld en plaatst een vraagteken achter de rol en het statuut van de kunstenaar. De readymade toont aan dat het kunstwerk afhankelijk is van het sociologische proces waaruit het zijn legitimiteit put en dat enkel de toeschouwer met zijn kritische blik en mening het werk gestalte geeft.

SUPREMATISME (1915)

SPILFIGUUR Kazimir Malevitsj

Zwart vierkant, te zien tijdens de 'Laatste futuristische tentoonstelling 0.10' werd hoog boven de andere werken in de hoek van een kamer geplaatst ... Het suprematisme was geboren. De suprematistische werken van Malevitsj stellen eenvoudige geometrische vormen voor op een witte achtergrond. Zijn schilderijen geven geen specifiek object weer, maar vormen net als de traditionele iconen een interface tussen het zichtbare en het onzichtbare. Toch tonen zijn werken, die men als nihilistisch kan beschrijven, een zekere vorm van beweging en oneindigheid dankzij de onregelmatige geometrische vormen en de witte achtergrond.



Ernest T.
Hommage à Kasimir M.
Photographie 1984, 1984
© Ernest T./CNAP



DADAÏSME (1916)

SPILFIGUUR Tristan Tzara

Het dadaïsme is tijdens de Eerste Wereldoorlog in Zürich ontstaan (Zwitserland had toen een neutrale positie) en hekelt van meet af aan de waarden die West-Europa in een catastrofale oorlog stortten. Erg uiteenlopende figuren over de hele wereld dragen bij tot het dadaïsme. Hun wil om eender welke conventie te vernietigen, brengt hen samen. Het dadaïsme radicaliseert de ontheiliging van de kunst die door Marcel Duchamp werd ingezet.



Raymond Hains
Sans titre, 1948
© R. HAINS/CNAP

NEOPLASTICISME EN DE STIJL (1917)

SPILFIGUUR Piet Mondriaan

De plastische taal van Mondriaan berust op het gebruik van een rastersysteem en, naast zwart en wit, ook de primaire kleuren. Hij tracht een universele taal te ontwikkelen op basis van de verhoudingen tussen kleuren en lijnen, en de orthogonale en verticale principes die hij uit de natuur afleidt. Net als het suprematisme van Malevitsj, houdt ook het neoplasticisme van Mondriaan een spirituele zoektocht in.



Aurélien Froment
Pacific Palisade Study, 2008
© Motive Gallery (Pays-Bas) / droits réservés

CONSTRUCTIVISME (1920)

SPILFIGUUR El Lissitzky

Het constructivisme wil de banden aanhalen tussen kunst en een sociaal of utilitair doel. Het onderwerp wordt vervangen door een voorwerp dat bedoeld is voor het grote publiek. De driedimensionale werken zijn veel meer dan gewoon schilderen. Ze moeten bijdragen tot een rationele samenleving en stellen een algemeen systeem voor dat van toepassing kan zijn op de schilder- en beeldhouwkunst, maar ook op design en architectuur.



Nicolas Schöffer
Sans titre, 1946/1948
de la série : Sur Ab.pa./fd Br.Pi 2
© Adagp

SURREALISME (1924)

SPILFIGUUR André Breton en René Magritte

Het surrealisme in Frankrijk ontstaat wanneer André Breton in 1924 zijn manifest schrijft. Geïnspireerd door Freud, tast het surrealisme de droombeelden en angsten af die we in ons onderbewustzijn meedragen. Volgens de surrealisten mag ons denken niet beperkt worden door de rede. Verschillende methodes heiligen dan ook het doel. Via vrije associatie en vreemde combinaties van objecten uit verschillende contexten tasten ze de menselijke psyche en het toeval af op zoek naar een poëtische clash.



Louise Lawler
Minneapolis, 1985
© Louise Lawler/CNAP

NIEUW OBJECTIVISME EN NIEUWE VISIE (1928)

SPILFIGUUR Laszlo Moholy-Nagy

De commercialisering van zakfototoestellen van het merk Leica veroorzaakt begin jaren 20 een belangrijke verschuiving in de wereld van de fotografie. Deze lichte, snelle en handige variant van de zware fotografische kamers biedt de fotograaf een bewegingsvrijheid die tot een reeks vernieuwingen leidt. Fotografen experimenteren met allerlei nieuwe gezichtspunten (boven- of onderaanzicht, close-up ...) en effecten (contrast tussen positief en negatief, overbelichting, lichteffecten, fotogram) en geven de toeschouwers een nooit eerder geziene kijk op de wereld. Deze nieuwe vorm van fotografie kent een visuele dynamiek, speelt met vormen en heeft een voorliefde voor grafische composities ... En dit alles met een zweem avant-garde.

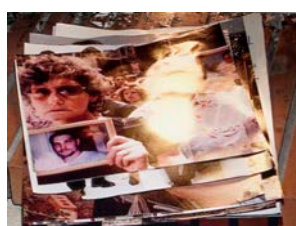


Jimmie Durham
Almost Spontaneous n°1, 2004
Foto: Y. Chenot / © Jimmie Durham

ACTION PAINTING (1944)

SPILFIGUUR Jackson Pollock

De term 'action painting' wordt in 1952 gemunt door Harold Rosenberg en verwijst naar de bekende drippings die Jackson Pollock tussen 1947 en 1951 maakte. Bij *action painting* krijgen de bewegingen, de kleur, de grootte en de 'all over' een centrale plaats. De expressieve bewegingen zijn vrij van elke vormelijke beperking, hoewel de kunstenaar vaak een specifiek object voor ogen had. Tijdens een schijnbaar gevecht of een bepaalde choreografie wordt het hele lichaam gebruikt om het werk te schilderen. Bijgevolg is de creatie van het werk belangrijker dan het resultaat, en dat kunnen we ook afleiden uit de foto's van Jackson Pollock in zijn atelier. De kunstenaar werd na zijn vroege dood tot een mythisch figuur verheven.



documentation céline duval
Les Allumeuses 1998-2010, 2011 Sous-titre
Détail : porter une image.
© CNAP

POP ART (1952 IN GROOT-BRITANNIË, 1961-62 IN DE VERENIGDE STATEN)

SPILFIGUUR Richard Hamilton, Andy Warhol

Halfweg de jaren 50 doet de popart haar intrede in Groot-Brittannië en begin jaren 60 volgen ook de Verenigde Staten. De stijl en de voorwerpen uit de massacultuur en de consumptiemaatschappij worden aangewend, ofwel om ze beter te begrijpen en in de verf te zetten (Groot-Brittannië), ofwel om de mythes errond te doorbreken (VS). Doordeweekse gebruiksvoorwerpen worden zo heuse kunstwerken.



Étienne Chambaud
Le comble, 2007
Foto: Galerie Lucile Corty
© droits réservés

MONOCHROOM

SPILFIGUUR Yves Klein

De monochroomstroming wordt telkens opnieuw als het einde of een nieuw begin van de schilderkunst beschouwd. Monochromisten roepen het uitzicht van een schilderij uit tot de ultieme inhoud. De verhoudingen tussen achtergrond en vorm en bewegingen en lyriek worden verworpen. De monochroomstroming herdefinieert de schilderkunst en werkt elke vorm van belemmering weg. Zo kan ze in ontelbare vormen voorkomen en kan de kunstenaar spelen met het medium, de kleur of de dikte van de verf. Klein geeft zijn werk een spiritueel aspect mee en treedt in dialoog met het absolute. Vanaf 1956 maakt hij gebruik van 'Klein Blue', de enige kleur die volgens hem niet door dimensies wordt beperkt.



Saâdane Afif
Trait d'union, 2007
© CNAP

MINIMALISME (1959)

SPILFIGUUR Donald Judd

Het minimalisme wil de categorieën van schilder- en beeldhouwkunst overstijgen door 'specifieke objecten' voor te stellen. Dat zijn elementaire geometrische volumes uit moderne industriële materialen. Terwijl de monochromisten de inhoud van de schilderkunst tot het niets herleiden, benadrukken de minimalisten de aanwezigheid en de voorname plaats van het object als enige betekenis. Minimalistische werken geven hun vormen meteen prijs en laten de toeschouwer van meet af aan in dialoog treden met de omgeving.



Claire Fontaine
The True Artist, 2004
Foto: Galerie Chantal Crousel / © Claire Fontaine

CONCEPTUAL ART (1965)

SPILFIGUUR Joseph Kosuth

Conceptual art beschouwt de kunst en de achterliggende idee als één en hetzelfde gegeven. Ideeën en de verwoording daarvan zijn belangrijker dan de realisatie. Bijgevolg hoeft het kunstwerk vaak niet eens te worden gemaakt en volstaat het de idee te hebben verwoord, meestal volgens een vast protocol. Net als Marcel Duchamps bevraging van het statuut van het kunstwerk, gaan ook conceptuele kunstenaars het kunstwerk dematerialiseren.



Claudio Abate
Giuseppe Penone roversciare i propri occhi, 1970
Foto: Y. Chenot / © droits réservés

ARTE POVERA (1967)

SPILFIGUUR Giuseppe Penone

De *arte povera* is in 1967 in Italië ontstaan als reactie op de toenemende Amerikanisering van de samenleving en de dominante kunststromingen in het internationale landschap. Zoals de naam al aangeeft, worden in de *arte povera* vooral eenvoudige, natuurlijke materialen gebruikt zoals houtskool, steen, aarde, zand ... Deze kunstvorm gaat op zoek naar een nieuwe taal en breekt zowel met tradities en de industrie om één te worden met de natuur



Jean-Luc Verna
Sans titre, 2000
© Jean Luc Verna, courtesy air de Paris

PERFORMANCE - HAPPENING

SPILFIGUUR de Fluxus kunststroming

Uit de *action painting* is ook de performance gegroeid. Terwijl Pollock de bewegingen en de choreografie van de kunstenaar belangrijker acht dan het geschilderde, wordt in de performance het proces zelf het belangrijkste gegeven en wordt het lichaam van de kunstenaar een medium. De happening is een unieke gebeurtenis die enkel via foto's, videofragmenten, audio-opnamen en notities wordt vastgelegd. De grote lijnen van de performance worden vooraf bedacht door de kunstenaar, maar hij laat de nodige ruimte voor toeval en interactie. De performance kan verscheidene vormen aannemen. De kunstenaar kan het alleen of met een groep uitvoeren, met of zonder publiek, in een bepaalde rol ... Vaak bestaat de performance uit een combinatie van verschillende disciplines: theater, poëzie, dans, muziek of nieuwe media (film, video, geluid, experimentele technologieën ...).



Didactische activiteiten in het kader van de tentoonstelling *DE OORZAAK DER DINGEN*

DE FORMULES

INTERACTIEVE RONDLEIDING

1u00

Ontdek de tentoonstelling onder begeleiding van een deskundige die u de context van de tentoonstelling en alles wat u moet weten over de tentoongestelde kunstenaars uit de doeken doet. De leerlingen worden bij de uitleg betrokken in de vorm van vragen en antwoorden.

CREATIEF BEZOEK

1u30

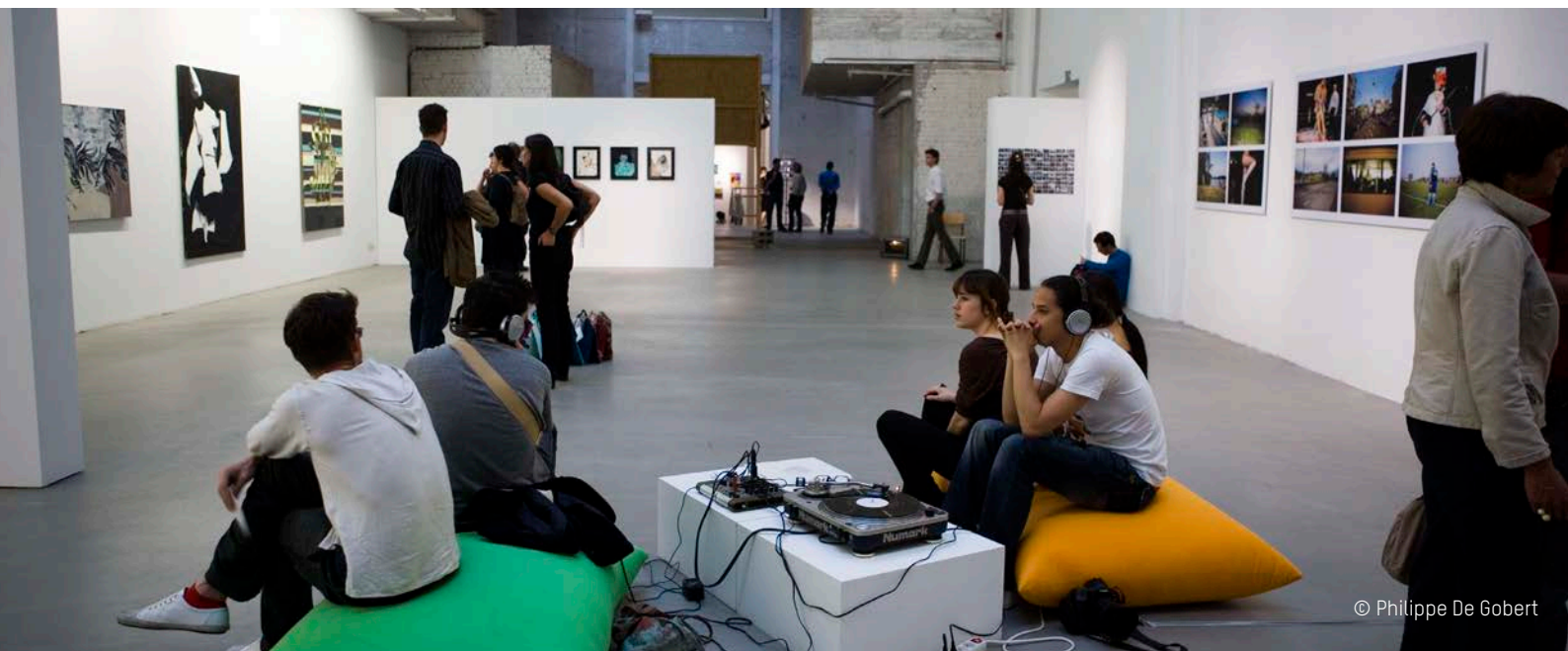
Alle leerlingen vanaf het lager tot het middelbaar onderwijs worden uitgenodigd om tijdens het bezoek aan de tentoonstelling creatief aan de slag te gaan rond de tentoongestelde werken. Ongeacht het soort oefening (beeldhouwen, mondelinge uitdrukking, theater of redactie) krijgt iedereen de kans om op een creatieve manier te reageren op wat hij/zij ziet en uit te drukken wat hij/zij daarbij voelt. Een manier om het bezoek intens te beleven en naar school terug te keren met een positieve indruk van deze ervaring.

GECOMBINEERD BEZOEK (BEZOEK + WORKSHOP)

2u00

Niets beter dan tot actie overgaan om zich de hedendaagse kunst eigen te maken! Na een rondleiding langs de meest representatieve kunstwerken van de tentoonstelling gaan de leerlingen naar een workshop. Aan de hand van een van de tentoongestelde werken wordt het thema van de workshop uitgewerkt. En dan is het aan elke leerling om daarop te reageren vanuit zijn eigen ervaring en persoonlijkheid. Wees niet verlegen, we gaan u helpen uw talenten te ontdekken!

Wij willen de leerkrachten aansporen om actief aan de bezoeken deel te nemen, niet alleen in de begeleiding van de groep, maar ook en vooral tijdens de creatieve activiteiten. We vinden het immers belangrijk dat u dit bezoek even intens kunt beleven als de leerlingen en dat u de kunstervaring die wij u bieden met hen kunt delen.





De thema's van de workshops

THEMA De geometrie van de vormen en de elementaire kleuren

»» **PUBLIEK** kleuterschool

Collage maken op basis van op voorhand gesneden vormen.

»» **PUBLIEK** secundair onderwijs, volwassenen

Een animatie filmpje maken op basis van geometrische vormen.

THEMA Sculptuur in het dagelijkse leven

»» **PUBLIEK** lagere school, secundair onderwijs, volwassenen

Sculptuur maken op basis van gerecycleerd materiaal.

THEMA Tekening, schilderkunst en conceptuele kunst

»» **PUBLIEK** lagere school, secundair onderwijs, volwassenen

Tekenen of schilderen op basis van spelletjes, codes, procedures of recepten

THEMA De toe-eigening

»» **PUBLIEK** lagere school, secundair onderwijs, volwassenen

Op basis van een kunstwerk die zich in de tentoonstelling bevindt, een collage maken die verschillende types van culturele referenties dooreenmengt (de kunstgeschiedenis, het dagelijkse leven, het denkbeeldige)





De CENTRALE op maat!



Interactief bezoek van de tentoonstelling *MINDSCAPES* samen met Claire Labye, Publieksverantwoordelijke © Philippe De Gobert

Indien nodig passen wij onze formules graag aan uw specifieke wensen aan. Neem gerust contact met ons om samen een rondleiding op maat te organiseren. Wij kunnen eventueel ook bij u op school langskomen.



Resultaten van de fotoworkshop *MINDSCAPES* © Stad Brussel

Onderhoud met de fotograaf Stephen SACK tijdens een workshop-bezoek, samen met Claire Labye, tentoonstelling *MINDSCAPES* © Stad Brussel





PRAKTISCHE INFO

Open van dinsdag t/m zondag 10u30 > 18u.
Gesloten op feestdagen 24-12 & 31-12 2012
Open buiten de uren op aanvraag
Sint-Katelijneplein 44 - 1000 Brussel - T. + 32 (0)2 279 64 44 / 52
E-mail: info@centrale-art.be - www.centrale-art.be

HET TEAM

Dienst Cultuur van de Stad Brussel – CENTRALE *for contemporary art*
Brussel-Musea-Tentoonstellingen vzw

Pascale SALESSE, Directrice, CENTRALE *for contemporary art*

Carine FOL, Art Director, CENTRALE *for contemporary art*

Joan VANDENBERGHE, Wetenschappelijk medewerker, CENTRALE *for contemporary art*

Onder de bescherming van Karine LALIEUX, Schepen bevoegd voor Cultuur aan de Stad Brussel

UW CONTACT

Claire LABYE, Publieksverantwoordelijke, CENTRALE *for contemporary art*
T. +32 (0)2 279 64 48 // claire.labye@brucity.be

ONZE TARIEVEN

5,00 €

4,00 € > 60+; Groep (min. 10 pers.); Studentenkaart volwassenen

2,50 € > Studentenkaart (18-26 jaar); Werkzoekende (attest); Lerarenkaart

1,25€ > Carte jeune; Art. 27

Sodexo

Gratis > -18 jaar; Groepsbegeleider; ICOM; AICA

Vrij bezoek

Voor een geïndividualiseerd bezoek, gelieve ons vooraf te verwittigen en het tijdstip van uw komst te reserveren. In de mate van het mogelijke ontvangen wij u met een korte inleiding over de tentoonstelling. Maximaal 2 groepen op hetzelfde tijdstip.

Interactieve rondleiding (1u)

50 €

Max 20 leerlingen/gids; maximaal 2 groepen op hetzelfde tijdstip.

Creatief bezoek (1u30)

6 € /leerling min 10 leerlingen

Max 15 leerlingen/gids-animator; maximaal 2 groepen op hetzelfde tijdstip..

Gecombineerd bezoek (bezoek + workshop) (2u00)

7 € / leerling min 10 leerlingen

Max 15 leerlingen/gids-animator; maximaal 2 groepen op hetzelfde tijdstip.



TOEGANG

METRO Sint-Katelijne / Beurs / De Brouckère

TREIN Central Station



Van De Elektriciteitscentrale naar de CENTRALE *for contemporary art*



De Elektriciteitscentrale opende in 2006 zijn deuren. Dit centrum voor hedendaagse kunst van de Stad Brussel werd naar de vorige functie van het gebouw genoemd: het was de eerste elektriciteitscentrale van de Stad Brussel die tussen 1901 en 1903 in gebruik was.

Met 3 tijdelijke tentoonstellingen per jaar was het vanaf het begin het streefdoel om een zo groot mogelijk publiek te sensibiliseren voor hedendaagse kunst en – naast het debat over kunst – een openheid voor een kritische blik op de maatschappij en wereld te stimuleren. Gefinancierd en beheerd door de stad is het een dynamische ruimte die zich verplicht ziet open te staan voor wat er in de wereld, Europa, de stad en de wijken gebeurt en zo te beantwoorden aan wat Brussel zo bijzonder maakt, de diversiteit van haar bewoners en de rijkdom van hun culturen.

Daar het landschap van de hedendaagse kunst heelwat veranderingen heeft gekend sinds haar ontstaan in 2006, was het noodzakelijk dat dit centrum voor hedendaagse kunst van de Stad Brussel haar identiteit een nieuw profiel gaf. Naast de verandering van de naam en de grafische vormgeving werd ook het team versterkt en geeft de artistieke leiding meer aandacht aan de Brusselse kunstenaars en dit binnen een internationaal perspectief.

Met de aanwerving van een publieksverantwoordelijke, Claire LABYE, en een communicatieverantwoordelijke, is dit voor de CENTRALE *for contemporary art* een nieuwe start.

Een nieuwe identiteit, drie pijlers

De CENTRALE biedt een gevarieerd programma:

»» Steun aan Brusselse kunstenaars en ruimte voor dialoog met internationale collega's in en buiten het traditionele circuit

Brussel bruist van het artistieke talent. De CENTRALE gaat op ontdekking doorheen de hedendaagse Brusselse kunst en steunt Brusselse kunstenaars vanuit een internationaal perspectief, door hen in dialoog te laten treden met buitenlandse collega's.

»» Triënnale van de Brusselse kunstacademies

Deze triënnale (1ste editie eind 2014) plaatst de pas afgestudeerden van de Brusselse kunstacademies in de kijker. Ze krijgen de kans hun artistieke collega's uit een Europese gaststad te ontmoeten, samen een tentoonstelling te geven en aan verscheidene partnerevenementen deel te nemen (La Cambre, Académie royale des Beaux-Arts de Bruxelles, École de Recherche Graphique, Saint-Luc, Sint-Lukas ...)

»» Thematentoonstellingen

Via verschillende thematentoonstellingen komt een brede waaier aan werken aan bod die zowel door hun vorm als hun inhoud met elkaar in verband worden gebracht. Door na te denken over onze samenleving of ons wereldbeeld, dankzij de visie van verschillende curatoren, kunstliefhebbers, kunstenaars, verzamelaars, schrijvers en muzikanten, en door kunst en cultuur in vraag te stellen, krijgen we vat op ons huidige bestaan.

»» Een duwtje in de rug van jong talent, de CENTRALE/BOX

In een bepaalde ruimte van de CENTRALE komen sinds oktober 2012 maandelijks een aantal jonge kunstenaars aan bod. In samenwerking met de B-Gallery, in de Bortiergalerij, wordt BOX dé broedplaats voor opkomend talent.



De filosofie van de *CENTRALE for contemporary art*

- >> Ontwikkelen van een programma dat zich herkent in de hedendaagse problematiek.
- >> De belangstelling voor hedendaagse kunst bevorderen en het voor iedereen toegankelijk maken
- >> De grenzen van de kunst in vraagstellen, de twijfel invoeren, het nadenken over kunst stimuleren door de integratie van kunstenaars die zich aan de rand van de officiële kunst bevinden.
- >> De dialoog, het uitwisselen van ideeën en het deelnemen aanmoedigen.
- >> Een dynamische plek zijn voor een aangename ontmoeting en uitwisseling tussen de verschillende actoren van de kunstwereld (curator, kunstenaar, kunstscholen, critici) en het publiek.
- >> Een kwaliteitsvolle en ondersteunende dienst aanbieden in overeenstemming met de verwachtingen en behoeften van elke doelgroep.
- >> Zich opstellen als agent voor sociale cohesie door het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden met psychosociale en culturele centra in de wijk met de hulp van een culturele bemiddelaar.
- >> Het waarderen van individualiteit en toe te laten iedereen zijn talenten te ontdekken door het organiseren van creatieve en interactieve activiteiten voor alle leeftijden.



Programma 2013

BAZAR BELGE

27-06 / 29-09 2013

In samenwerking met Klara et Musiq3

Claude BLONDEEL is cultuurredacteur bij Klara, maar werkt ook voor Radio 1 en 2 en Studio Brussel. Als kers op de taart van zijn carrière (op 30 juni 2013 legt hij zijn functies neer), organiseert hij een tentoonstelling met werk van zijn favoriete kunstenaars. Deze fanaat bouwt zijn reis door de Belgische hedendaagse kunst op in dialoog met moderne werken die de tand des tijds doorstaan hebben en ons nog altijd weten te beroeren.

CURATOR Claude BLONDEEL

INDIAN JOURNEYS. JOHAN MUYLE

OKTOBER 2013 / JANUARI 2014

In het kader van het festival Europalia.India

Sinds 1995 verblijft Johan MUYLE geregeld in Chennai (het vroegere Madras), waar hij werk ontdekt van schilders die gespecialiseerd zijn in het ontwerpen van filmaffiches voor Bollywoodfilms. Geïnspireerd door deze grote affiches en altijd even gefascineerd door hun subversieve beeldtaal, begint hij aan een reeks monumentale installaties waarbij stedelijke en volkse, oosterse en westerse, kunstexpressies gecombineerd worden. De tentoonstelling in de CENTRALE *for contemporary art* analyseert een maatschappelijk en cultureel fenomeen: het einde van een ambacht en een kunstvorm. Sinds enkele jaren hebben de meeste van die ateliers immers hun deuren gesloten.

CURATOR Carine FOL



centrale
FOR CONTEMPORARY ART

Sint-Katelijneplein 44 - 1000 Brussel
Info T. +32 (0)2 279 64 44 / 52 - www.centrale-art.be